

DIRVA

Nr. 104

Rugsėjis-Sep. 11, 1961

Cleveland, Ohio

Silpsta viltys susitarti dėl Berlyno derybų

Vakarų valstybės paskelbė naują "iškilmingą įspėjimą" sovietams, kad bet koki komunistų bandymai sukludyti vakariečių orinį susisiekimą su Berlynu reikštų "agresyvinę akciją".

Tai pareiškta trijų didžiųjų valstybių notose, kuriose Maskva įspėjama nebandyti keisti dabartinio status quo, nes oriniai koridoriai iš Vakarų Vokietijos "yra ir buvo sutarti neribojamam naudojimui nuo II pasaulinio karo pabaigos 1945 metais".

Sovietai dabar skelbia, kad tie koridoriai buvę sutarti tik vakariečių karinių įguli aprūpinimui, bet ne komercinių linijų naudojimui. Jie grasina, kad Vakarai turėsiai ieškoti naujų susitarimų su komunistine Rytų Vokietija po to, kai Chruščiovas su ja pasirašys separatinę taikos sutartį.

Ta proga valstybės departamentas paskelbė ligšiol slapta laikytus dokumentus, kurie rodo, kad maršalas Žukovas 1945 metais pasirašė formalią sutartį, kuria įsteigti oriniai koridoriai į Berlyną.

REIKALAUJA KOMUNISTINĘ VOKIETIJĄ PRIIMTI Į JT

Tuo tarpu Chruščiovas Maskvoje besilankančiam Indijos premjerui, kuris perdavė neutralistų prašymus pradėti derybas su JAV, išdėstė savo reikalavimus.

Jis ne tik tikino, kad tik taikos sutarties pasirašymas išspręstų Vakarų Berlyno klausimą, bet ir pareikalavo pilno komunistinės Rytų Vokietijos diplomatinio pripažinimo ir jos įsileidimo į Jungtines Tautas.

Jis visiškai ignoravo premjero Nehru maldavimus sustabdyti atominių ginklų bandymus, o prezidento Kennedžio ir premjero Macmillano siūlymus pertraukti bandymus atmosferoje išvadino "propagandiniams išmis-lais". Ta pat proga pasmerkė prezidento Kennedžio paskelbtą JAV apsisprendimą vykdyti ato-

minių bandymus požemiuose. Tai reiškia įrodymą, kad Vakarai siekia įsigyti militarinį pranašumą prieš Sovietiją.

SOVIETAI NENORI DERYBŲ

Vakarų sostinėse, kuriose buvo išsamiai išnagrinėti ne tik Chruščiovo pareiškimai premjerui Nehru, bet ir pasikalbėjimas su NYT korespondentu Sulzbergeriu, prieinama vis ryškesnės išvados, kad sovietai iš tikrųjų nenori derybų su Vakarais, nebent Vakarai nuolaidomis suteiktų naujų laimėjimų Kremlui.

Tiesa, JAV administracijos sluoksniuose, kaip valstybės sekretorius Dean Rusk išsireiškė, tikima, kad derybos vis dėlto įvyksiančios, nes viliamasi, kad sovietai neforsuos krizės iki kraštutinumo, pirma pilnai neįsityrę Vakarų politinių pozicijų. Bet Maskvoje, kur ambasadorius Llewellyn Thompson Indijos premjero Nehru vizito proga bandė iš naujo ištirti sovietų polinkius į derybas, nepasiekta nieko naujo.

PRANCŪZUS APMOKYS NAUDOTI ATOMINIUS GINKLUS

Prezidentas Kennedy paprašė kongresą, kad būtų leista Prancūzijos kariuomenės kontingentus, esančius NATO vadovybėje, apginkluoti branduoliniais ginklais.

Jis pranešė, kad su Prancūzija jau esąs pasiektas atatin-kamas susitarimas. Ginklai liktų amerikiečių rankose, Prancūzija negautų atominių užtaisų, nes faktiškai teplanuojama apmokyti naudoti atominius ginklus tik tuose prancūzų daliniuose, kurie stovi Vakarų Vokietijoje. Sutartis taip pat nepakeistų Prancūzijos atsisakinėjimų krauti branduolinius ginklus jos teritorijoje.

Gynybos departamentas taip pat paskelbė, kad viena JAV parašitinių kovos grupė išskrenda Europon dalyvauti NATO manevruose Turkijoje.

Kanados premjeras paskelbė, kad Kanada numatanti padidinti savo jėgas NATO vadovybėje ir karinius rezervus savo krašte. Jis tikšis, kad tas nutarimas nebus palaikytas militarine provokacija, nes Kanada iš tikrųjų tik norinti pademonstruoti savo solidarumą su NATO partneriais Berlyno krizėje.

Kanadiečių kontingentas Europoje numatomas padidinti iš 12,000 į 14,000, o ginkluotųjų pajėgų dydis pakelti iš 120,000 į 135,000.

Šeštadienį buvo laukiama naujo JAV vyriausybės oficialaus paskelbimo, pagal kurį rugsėjo mėnesį į Vakarų Vokietiją bus perkelta 40,000 amerikiečių karių. Amerikinės karinės pajėgos Europoje šiuo metu siekia apie 250,000 vyrų. Jų branduolį sudaro penkios kovai paruoštos pėstininkų ir šarvuotųjų divizijos.

PAVOJINGOS BERLYNIEČIŲ NUOTAIKOS

Vakarų laikraštinnkai, kurie atidžiai stebi Vakarų Berlyno gyventojų nuotaikas, yra įsitikinę, kad jos jau gerokai pasikeitę ir dar tebesikeičia. Jei pradžioje, po sienų uždarymo, jie rodė šaltumą, tai dabar jau pastebimas nervingumas, kuris galįs išvirsti arba į defetizmą ir resignaciją, arba į pyktį, kurie gali iššaukti nebesukontroliuojamus incidentus ir tuo pačiu - karo kibirkštį.

Nuotaikas kaitina ir Rytų Berlyno gyventojų dramatiški pasiseke, o dar labiau nepasiseke

bandymai pabėgti iš komunistinio rojaus.

Šuoliai į laisvę pro dirbtiniame pasienyje esančių namų antro arba trečio aukšto langus vis gausėja. Pabėgėliams talkininkauja tuose pasieniuose be paliovos besibūruojančios minios, kurias kai kuriose vietose komunistinė policija bando per sieną išsklaidyti savo "vandens patrankomis", už tai susilaukdamas atatinamos reakcijos akmenimis ir kitais kietais daiktais, nekalbant jau apie "minkštesnes priemones", kaip puošnius žodžius.

Visame pasienyje, komunistinei policijai aiškiai regimoje vietoje, iškabinėti plakatai, siūlą 10,000 markių atlyginimo už nurodymą komunistų policininko, kuris prieš porą savaičių nušovė per kanalą bandžiusį perplaukti pabėgėlį. Dabar komunistai į tai atsakė skelbimais, siūlančiais tą pačią sumą už burmistro "areštavimą", tai yra pagrobimą ir perdavimą komunistams.

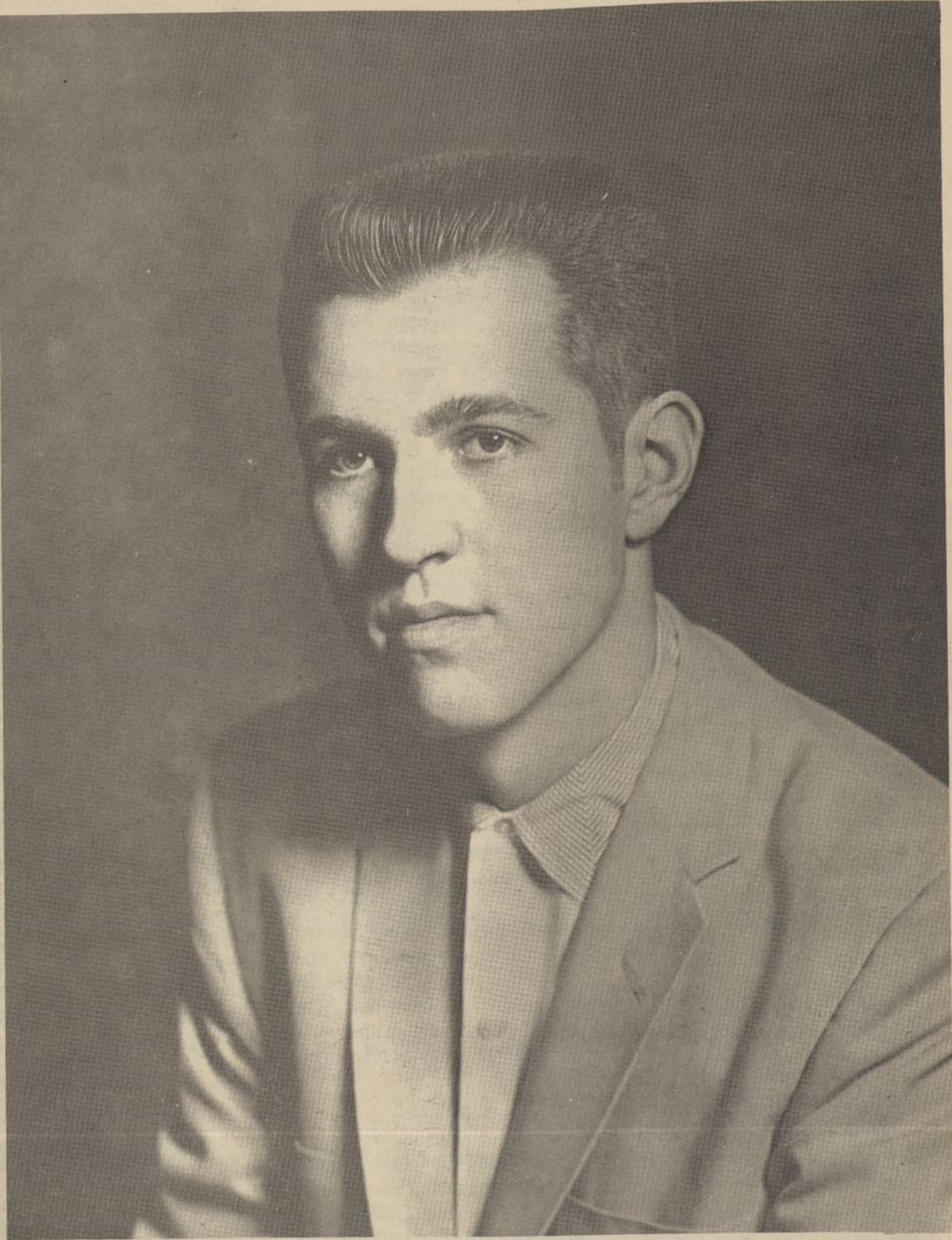
SUNKVEŽIMIU PER BARIKADAS

Šeštadienio rytą viso pasaulio spauda plačiai paminėjo komunistinės leidyklos šoferio pabėgimą į vakarus valdiniu sunkvežimių, pralaužiant komunistų barikadas Brandenburgo vartuose. 22 metų vyras, kurio tėvai ir broliai yra komunistai, sulaukęs lietingo vakaro, pasiėmė iš garažo sunkvežimį, kuriuo anksčiau vežiojo komunistinius leidinius į Vakarų Berlyną, ir gerai įkai-tinęs motorą, kad neuždustų, 100 kilometrų greičiu smogė į medinius stulpus ir spygliuotos vietlos kamuolius.

Jam žygis pavyko, nors sunkvežimis buvo sudaužytas, bet kita grupė, panašiai bandžiusi išsprukti iš komunistinio rojaus, kitoje vietoje susidūrusi su keletu automobilių, įstrigo į vietas ir buvo komunistinės policijos areštuota.

Berlyne paskelbta, kad baigiamas tylus apsikeitimas vaikais, kurie sienų uždarymo metu buvo atskirti nuo tėvų. Į šeimas abiejose sienos pusėse grąžinta apie 1000 vaikų.

* LENKIJOS vyriausybė paskelbė, kad ji perimanti religinio apmokymo kontrolę mokyklose. Katalikų hierarchija tai laiko esminių konstitucijos žadamų religinių laisvių pažeidimu, ir reikia laukti naujo aštraus konflikto tarp Bažnyčios vadovybės ir komunistinės vyriausybės. Kai kurie informuoti sluoksniai sako, kad Bažnyčios hierarchija jau šakius kuni-gams nepaisyti švietimo ministerijos įsakymo.

Pianistas Antanas Smetona, šiais metais baigęs Mannes College of Music New Yorke, laimėjęs Dirvos pianistų konkursą, rugsėjo 17 d., sekmadienį, 7 val. 30 min. koncertuoja The Cleveland Music School Settlement. Koncertą rengia Neringos Skaučių Tunto Tėvų Komitetas.

Chruščiovo diktatas Vakarams

"Aš jau buvau susitikęs su prezidentu Kennedžiu ir esu pasiruošęs su juo vėl susitikti, jei tai tarnaus naudingam reikalui" — tokiais žodžiais sovietinis diktatorius pareiškė savo "norą" spresti pasaulinės taikos ar karo klausimą specialiai į Maskvą iššauktam NYT korespondentui C. L. Sulzbergeriui.

"Naudingą reikalą" Chruščiovas tame pasikalbėjime pabrėžė kelis kartus išryškindamas, kad prezidentas Kennedy turįs parodyti "supratimą", Maskvą įtikinti, kad derybos būsiančios "vaisingos" ir t.t. "Supratimas", kaip mums aišku, turi reikšti nusilenkimą sovietų reikalavimams.

Po Chruščiovui regimai naudingų "pasikalbėjimų" su W. Lippmanu ir D. Pearsonu, Maskva paskubomis išsivietė "ekskluzyviniam pasikalbėjimui" Graikijoje viešėjusį New York Times korespondentą C. L. Sulzbergerį, nelemtai pagarsėjusį mūsų tarpe pasiūlymais sovietams galutinai parduoti Pabaltijį.

Mes nežinome, ar Chruščiovas jam už tai padėkojo, bet keturias valandas trukusio pasikalbėjimo būta tikrai "ekskluzyvinio", nes, vos tik Sulzbergeriui įėjus į buvusį Stalino kabinetą Kremluje, kur jau nebesą nieko, kas primintų dabartinio diktatoriaus "tėvą ir mokytoją", ten tuojau sugužėjo būrys stenografisčių (Sulzbergeris sako: "baterija"), kurios kruopščiai registravo kiekvieną originalų ir išverstą žodį; Sulzbergerio paskelbtas pasikalbėjimo tekstas yra sovietinių įstaigų parašytas ir, kaip sako, paties Chruščiovo aprobuotas.

"Šis pranešimas", naiviai aiškina skaitytojams Sulzbergeris, "išsiųstas iš Maskvos, visiškai necenzūruotas. Ponas Chruščiovas norėjo tikslios frazeologijos... todėl citatos yra jo patvirtintos. Tai ir visa". Vadinamasis patvirtinimas tęsėsi dvi dienas, po kurių jis iš sovietų įstaigų gavo suredaguotą skelbimą tekstą anglų kalba.

Pasikalbėjime kartojama

sena Chruščiovo propaganda, kad esama ir keleto būdingesnių momentų, kuriuos čia pacituosime.

A p g i nklus "keliomis" 100 megatonų bombomis.

Chruščiovas pareiškė, kad gal būtų naudinga sumažinti pastaruosius didėjančio karinio pasirengimo žingsnius ir tada galbūt sukuriant beatominę zoną Europoje.

Tai reikštų Vakarų nukinklavimą, sovietams pasiliekančiam ginkluotiems. Mažiau to, Chruščiovas aiškiai pasakė, kad tie pasiūlymai neapima sovietų planų išbandyti savo naujusias ir didžiąsias branduolinių bombas.

Chruščiovas pabrėžė Sulzbergeriui, kad jis planuojąs apginkluoti savo karines jėgas "keliomis" 100 megatonų bombomis, nors ir pripažino, kad jų naikinamoji galia yra pavojingai griau-nanti. Tos bombos esančios pagamintos tam, kad įspėtų kitas jėgas nepradėti karo.

Kas liečia sovietų pradėtus atominius bandymus, tai Chruščiovas ir nemanąs jų nutraukti. Jis ciniškai dėstė, kad Vakarai jau esą jų išbandę daugiau, todėl sovietai turį prisivytį, prieš vėl prasidedant eventualiems pasitarimams dėl jų bandymų nutraukimo. Nesą reikalo Vakarų lyderiams hipokritiškai šūkauti, kad bandymai atmosferoje užtersią orą pavojingais radioaktyviais krituliais. Esą, rusų priežodis sako, kad, praradus galvą, nereikia verkti ir plaukų.

Vakarų mokslininkai yra įspėję, kad, jei sovietai bandytų savo "superbombas", sprogdindami jas atmosferoje, radioaktyvių kritulių kiekis gali sukelti pavojų visai žmonijai.

(Nukelta į 2 psl.)

CHRUŠČIOVO DIKTATAI VAKARAMS

(Atkelta iš 1 psl.)

Atominiai ginklai Rytų Vokietijoje

Teisindamas savo "norus garantuoti taiką ir savo saugumą", Chruščiovas dėstė, kad hitlerininkai brutaliai žudė sovietų piliečius, ir Sovietijai nenorinti matyti pasikartojant naujų Hitlerių — ar jie besivadintų Adenaueriais, Brandtais, Straussais ar kitais vardais.

Šioje vietoje Sulzbergeris neatsiminė, kad sovietai yra išžudę brutaliau ir daugiau žmonių, negu naciai, ir to paties Chruščiovo letenos aplaistytos keleriojai gausinio žmonių skaičiaus krauju, negu, sakysim, naciai yra išžudę žydų, kai jis kūrė baudžiavinius dvarus savo "tėvui ir mokytojui" Stalinui.

Chruščiovas tikino, kad sovietai nepraėdė pirmo karo, bet paminėjo, kad jų atominiai ginklai "jau galbūt esą" Rytų Vokietijoje. Jei dar ne, tai eventualiai būsią. Bet jis nedavęs tų pavojingų ginklų komunistinei Kinijai.

Noris "legalizuoti Vakarų priėjimus į Berlyną"

Iškilus klausimui apie Berlyno krizę, Chruščiovas pareiškė maždaug norįs pagelbėti Vakarams, kad būtų "įteisinti jų laisvi priėjimai į Berlyną". Jis norįs panaikinti praeito karo pėdsakus ir siekias taikos. Todėl rašysiasias taikos sutartį su viena ar abiem Vokietijom, kad Vakarai galėtų juridiskai susitvarkyti Berlyne.

Laisvi priėjimai į Berlyną turėtų būti legalizuoti taikos sutarčių pasirašymais ir patvirtinti Jungtinėse Tautose registruotais dokumentais.

Pastebėtina, kad Jungtinių Tautų vardas Chruščiovo pareiškime iškilo tuo pačiu metu, kai Vakarai pradėjo ruošti projektus perduoti Berlyno kontrolę tai organizacijai. Chruščiova tai skatina iš naujo kelti JT sekretoriato reorganizacijos klausimą, ką jis minėjo ir pareiškime Sulzbergeriui, priedu pasiūpindamas, kad "JAV dominacija ten jau vistiek eina į galą".

"Laisvinimo karų" sąvoka

Sulzbergeris paklausė (pagal sovietų atpasakotą versiją): "Keliomis progomis jūs pasisakėte prieš karus ir vis dėlto tikinate, kad išlaisvinimo karai yra teisingi. Bet, jeigu jūs darote tai išimti, ar tai nesuteikia progos kitiems kraštams pateisinti karus prieš komunistų kraštus, pastaruosius taip pat pavadinant išlaisvinimo karais?"

Chruščiovas: "Vien tik imperialistai ir kolonistai veda karus po netikrą kitų žmonių išlaisvinimo vėliava. Tai Dulles pamokslininko Rytų Europos "išlaisvinimą", o dabar jūs norite tą politiką primesti mums. Jūs aiškiai tapote auka tų šmeižtų, kuriuos mėtote į mus. Mes pripažįstame žmonių teisę kovoti dėl išlaisvinimo — tai jau visai kas kita. Pvz. Alžiras. Kas alžiriečiams beliko? Tyliai kiūtoti, nieko nedaryti ir pasitenkinti vergų būkle? Tai neįmanoma... Mes pilnai remiame tokius karus. Mūsų simpatijos su tautomis, kurios kovoja dėl laisvės ir nepriklausomybės, ir mes tikime, kad jos turi teisę tikėtis pagalbos ir visų laisvę mylinčių žmonių". Toliau — dar gražiau: "Kai Lincolnas ištraukė kardą prieš vergiją, jam

pritarė visas pažangusis pasaulis. Kai aš lankiausi Washingtone, nuėjau prie Lincoln paminklo, nusiėmiau skrybėlę ir nusilenkiau tam didžiajam amerikiečiui. Jis kovojo šventą karą, karą prieš vergiją. Aš kartoju, toki karai yra teisingi ir būtini. Mūsų simpatijos su žmonėmis, kurie kovoja dėl savo išsilaisvinimo, ir mes pasiruošę pagalbėti jiems visais galimais keliais".

Sulzbergeris klausė Chruščiova, ar jis nesąs linkęs siekti kokio nors Rytų-Vakarų susitarimo, nustatant ir respektuojant įtakų sferas. Chruščiovas atsakė, kad tai imperialistinis klausimo formulavimas ir tokia politika esanti pasenusi. Ši pastraipa yra išbraukta iš sovietų paruošto pasikalbėjimo teksto, bet prisimintina, kad tą mintį Sulzbergeris bandė kelti aname nematame straipsnyje apie Pabaltijo pardavimą Sovietijai. Chruščiovas buvo apdairesnis už Sulzbergerio straipsnio inspiratorius, jis vengė užuominų apie velniškąjį Hitlerio ir Stalino suokalbį.

Koegzistencija esanti platesnė už taiką

Būdingas pokalbio pabaigoje buvo klausimas apie skirtumą tarp "taikos" ir "taikos koegzistencijos" sąvokų, galbūt iškilęs iš Chruščiovo noro parodyti savo gudrumą.

Ir tikrai, Chruščiovas išaiškino, kad esama skirtumo, nes taika reiškianti karų nebuvimą, o taiki koegzistencija — dviejų sistemų taikų sugyvenimą: normalius diplomatinis, kultūrinis ir kitokius santykius, nesikišimą į kitos sistemos vidaus reikalus, suverenumo pripažinimą ir t.t.

Galbūt nauja šiame aiškinyje yra užuomina apie tai, kad nei revoliucija, nei kontrrevoliucija neturėtų būti eksportuojama. Žinant, kad sovietai savo revoliuciją eksportuoja slapta, šią užuominą galbūt reikėtų suprasti, kad Sovietijai darosi gyvybiškai svarbu nutildyti Vakarų informaciją, sklindančią radijo bangomis per geležinę uždangą.

Ar tai tik nėra ženklas, kad ji, šiuo įtemptu momentu, nors ir blanki būdama, pradeda sovietams kelti perdidelių rūpesčių? Juk sovietai savo gyventojams dar nepaskelbė, kad pradėjo atominis bandymus. Pastebima ir daugiau dalykų, kuriuos sovietai nori nuslėpti nuo savo gyventojų, bet vėliau vistiek yra priversti paskelbti. O sovietinė vergija, kenčias gyventojas sugeba daugiau

išskaityti už vakarietį ir iš labai santūrių pranešimų.

Powers galįs būti paleistas

Chruščiovas užsiminė, kad sovietai, jeigu santykiai su JAV gerėtų, galbūt paleistų Maskvoje kalinamą amerikietį lakūną Gary Powers, bet tuo, kaip išaiškino apie RB-47 lakūną paleidimą ryškėja, norėtų nusipirkti amerikiečių simpatijas.

*

Pateikę šioje vietoje svarbesnes Chruščiovo pareiškimų dalis, neiškenčiame nepastebėję vieno būdingo propagandinio suklupimo. Chruščiovas, gąsdindamas Ameriką savo superbombomis, grasinimus rėmė tuo, kad jų astronautas Titovas galėjo žemės rutulį apskristi septyniolika kartų.

Mokslininkai jau senai yra nurodę, kad nesą galimybės sugrąžinti numatytą vieton erdvės laivo, jei jis negrąžinamas po trijų orbitų — tada norom nenorom tenką laukti, kol pasibaigs 17 orbitų.

CHRUŠČIOVAS APSIGAVĘS

Neseniai Chruščiovas "teikėsi įsileisti" amerikinį laikraštiniųkį Drew Pearson, su kuriuo plačiai kalbėjosi Berlyno krizės klausimais. Pokalbis buvo rusų kruopščiai stenografuojamas ir vėliau Pearsonui įteiktas pilnas jo tekstas anglų kalba; vėliau tas sovietų aprobuotas tekstas buvo tęsiniais spausdinamas kai kuriuose amerikiniuose laikraščiuose.

Chruščiovo pareiškimuose apie Berlyną nebuvo nieko naujo. Bet Pearsoną nustebino Chruščiovo "šiltas" atsiliepiamas apie buvusį JAV prezidentą Eisenhowerį ir net apie velionį Dullesą. Chruščiovas esąs įsitikinęs, kad prez. Eisenhoweris "Dovydo stovykloje" tikrai norėjęs pagerinti santykius su sovietais.

"Mes sėdėjome prie stalo," prisimena Chruščiovas, "ir stauga Eisenhoweris klausia vertėją, kaip rusiškai sakyti mano drauge. Nuo tos minutės Eisenhoweris į mane kreipėsi žodžiais: "moj drug, o aš sakiau my friend Gailla, Eisenhoweris nevisada buvo padėties viešpats -- daug kas buvo daroma prieš jo valią," aiškino Chruščiovas.

Chruščiovas tebesąs įsitikinęs, kad U-2 lėktuvo skridimas buvęs įvykdytas be Eisenhowerio žinios. Chruščiovo teigimu, jiems susitikus Paryžiuje ir jam pareikalavus atsiprašyti už skridimą, Eisenhoweris tyliai pasakęs valstybės sekretoriui Herteriui: Nematau priežasties, kodėl negalima atsiprašyti, bet Herteris atsakė: Negalima!

Pearsonas paklausė Chruščiova: "Kas sukludė jūsų viltis susitarti naujais žygiais, kurie rodėsi daug žadančiais, kad jūs

VELNIŠKOJI SUTARTIS (2)

Tik vienas suabejojo...

Vienintelis ligšiol rastas šaltinis apie militarinę konferenciją, įvykusią rugpjūčio 14 Obersalzberge, Hitlerio rezidencijoje, yra nepaskelbtasis generalinio štabo viršininko Halderio dienoraštis.

Tie užrašai yra nepaprastos vertės šaltinis, siekiant atsekti daugiausiai slapto karinio ir politinio pobūdžio įvykius tarp 1939 rugpjūčio 14 ir Halderio atleidimo 1942 rugsėjo 24.

Įrašai apie rugpjūčio 14-sios konferenciją Obersalzburge susideda iš stenografuotų pastabų, kurias Halderis pasižymėjo, Hitleriui tebekalbant ir gale kiek vėliau pridurtoje konferencijos eigos santraukoje, šio pasakojimo autoriui, rašanč knygą, teko tuos dar nepaskelbtus užrašus skaityti, perrašytus mašinėle.

"ANGLIJA NETURI DIDELIO MASTO VADO"

"Visas didysis teatras," kalbėjo Hitleris savo klausytojams, "artėja prie galo." Politiniai ir kariniai laimėjimai negal būti pasiekti, nesileidžiant rizikon, todėl esą tikra, kad Didžioji Britanija ir Prancūzija nekariausiančios. Ypač Angli-

ja neturinti jokio "didelio masto vado". Vyrų, kuriuos Hitleriui tekę susitikti Muenchene, nepradėsią jokio naujo pasaulinio karo.

Kaip ir visuose ankstesniuose militariniuose pasitarimuose, Hitleris negalėjo atpalaiduoti savo minčių nuo Anglijos, apie kurios stiprybės ir silpnybės, ypač apie pastarąsias, jis itin išsamiai kalbėjo.

"Anglija (užsirašė Halderis) neįsivels, kaip 1914 metais, į ilgalaikį karą... Tai turtingųjų valstybių likimas... Pinigų pasauliniam karui laimėti Anglija šiandien neturi... Dėl ko Anglija turėtų kariauti? Už sąjungininką neinama mirti.

Ką galėtų Anglija ir Prancūzija militariškai padaryti?

Puolimo prieš Vakarų pylimą (vokiečių sustiprinimus vakariniuose pasieniuose) nereikia tikėtis. Verždamiesi šiaurėje, per Belgiją ir Olandiją, greitos pergalės jie nesulauks. Tais, lenkijai jie negalės nieko pagelbėti.

Visa kalba už tai, kad Anglija ir Prancūzija nesileis į karą, ypač kai jų niekas neverčia... Muencheno galvos neįsivels rizikos...

Anglų ir prancūzų generaliniai štabai ginkluoto konflikto perspektyvas apsprendžia labai bliviai ir pataria jo vengti...

Todėl reikia tikėtis, kad Anglija galbūt dar garsiai patriukšmaus, galbūt net diplomatinis pasiuntinys atšauks, galbūt net labai smarkiai sukludys prekybą susisiekimą, bet į ginkluotą konfliktą nesileis.

KONTAKTAI SU BOLŠEVIKAIS DAR SLEPIAMI

Todėl, kaip iš visko atrodo, teksią susikauti vien tik su Lenkija, kuri būsianti sumušta per savaitę ar dvi, o pasaulis, įsitikinęs, kad Lenkija galutinai žlunga, nebandydys jos gelbėti.

Hitleris dar nebuvo galutinai apsisprendęs generolams aiškiai pasakyti, kaip toli jo pastangos susidraugauti su bolševikais dar tą pačią dieną nuėjusios, nors tiems iš jų, kurie buvo įsitikinę, kad Vokietija nepajėgs didelio karo vesti dviem frontais, tuo būtų suteikęs didelį palengvį-

nimą.

"Rusija," tepasakė jis jiems, "negalvoja kaštanų graibyti iš ugnies." Tai jis "apčiuopiamai pajutęs" iš prekybos derybų Maskvoje. Sovietija, aiškino jis, jaučiasi neįsipareigojusi Vakarams. "Rusai supranta Lenkijos sumušimą." Ji esanti susidomėjusi nustatyti interesų ribas". Fiureris, dar pasižymėjo Halderis, "linksta į svarstymus".

Halderio plačiuose užrašuose apie konferenciją nerandama nė žodžio apie tai, kad jis, generalinio štabo viršininkas, arba vokiečių armijų vadas generolas von Brauchitsch arba reicho maršalas Goeringas būtų pareiškę abejonių, kad Hitlerio kursas vis dėlto galis Europoje iššaukti ginkluotą konfliktą, kad nėra jau taip tikra, jog Anglija ir Prancūzija tikrai nesileis į karą arba jo vengs Rusija.

O Goeringas tuo tarpu lygiai prieš savaitę iš savo švediškojo draugo Birger Dahlerus buvo gavęs įspėjimą, kad Anglija Lenkijos užpuolimo atveju tikrai kariaus.

TIK VIENAS SUABEJOJO

Tik generolas Thomas, armijų tiekimo ir ginklavimo viršininkas, išdrįso suabejoti Hitlerio kursu.

Praėjus kelioms dienoms po rugpjūčio 14 konferencijos, pasitaręs su pasyviaisiais samoklininkais Goederleriu, Becku ir Schachtu, generolas Thomas sudradagavo memorandumą, kurį jis pats perskaitė generolui Keitelui, vokiečių pėstijos štabo viršininkui.

Trumpas karas ir greitai taika, išvedžiojo jis tame memorandume, yra iliuzijos. Lenkijos užpuolimas iššauktų pasaulinį karą, o jam Vokietija neturi nė pakankamų žaliavų rezervų, nė maisto išteklų.

Bet feldmaršalas Keitelis, kuris kartoją tik tas mintis, kurias perimdavo iš Hitlerio, pašaipiai atmetė visuotinio karo mintį. Anglija esanti per daug dekadentiška, Prancūzija per daug degeneruota, o Amerika per daug nesuinteresuota, kad dėl Lenkijos vestų karą.

(Bus daugiau)

J.S.AUTO SERVICE

Sav. J. Švarcas
1254 Addison Rd.
Cleveland 3, Ohio

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas. Motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas.

24 hours towing

Atidaryta nuo 8 val. ryto iki 7 val. vakaro.
Dienos telef.: HE 1-6352 Nakties tel.: LI 1-4611

VIEŠĖDAMI CHICAGOJE APLANKYKITE

MIDWEST

MAISTO ir LIKERIŲ KRAUTUVĖ

2515 West 69 St.

Marquette Parke

SAV. J. JANUSAITIS ir J. MAŽEIKA

Čia gėrimus pirkite tikrai pigiai!

TIK KELETAS PAVYZDŽIŲ:

1 ASBACH URALT	5ths	\$4.95
2 BISQUIT 3 star Cognac	5ths	\$4.98
3 MARTELL 3 star Cognac	5ths	\$5.39
4 METAXA graikų brendy	5ths nuo	\$5.75
5 WHITE HORSE SCOTCH whisky	5ths	\$4.98
6 SKAIDRIOJI 80°	5ths	\$2.95
7 CHERRY, BLACKBERRY, PEACH, APRICOT importuoti		
prancūzų likerai	5ths	\$2.98
8 BORDEAUX pranc. vynas	5ths	\$0.98

Ir virš 100 rūšių užsieninių bei vietinių gėrimų žemiausiomis kanomis! Nepaprastai didelis pasirinkimas!

MOKAME

4 1/4%

metinį dividendą už visas taupymo sąskaitas.

MUTUAL FEDERAL BENDROVĖS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų pergyvenom karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, tačiau visiems savo taupytojams išmokėjom kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Jūsų pinigus galima perkelti iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.
- Pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto persiuntimo išlaidas.

MUTUAL FEDERAL SAVINGS and Loan Association

Chartered and Supervised by the United States Government
2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Virginia 7-7747 John J. Kazanaskas, Pres.

DIRVA

— THE FIELD —

Established in 1915
6907 Superior Avenue
Cleveland 3, Ohio
HEnderson 1-6344

Prenumerata metams: \$10.00 • Laikraštis išeina tris kartus savaitėje: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, išskyrus šventes.
Redaguoja: B. Gaidžiūnas, V. Gedgaudas ir J. Palukaitis
• Redakcinę kolegiją sudaro: P. Bastys, E. Čekienė, R. Mieželis, V. Rastenis ir St. Santvaras.

Lithuanian Newspaper • Issued in Cleveland every Mon., Wed., and Fri. except in case of Holidays • Published by American Lithuanian Press Radio Ass'n VILTIS, Inc. (Non-profit) • Editor-in-chief: Balys Gaidžiūnas • Subscription per year: \$10.00. Single copy 10 cents • Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio.

Nauji mokyklų nulietuvavimo užsimojimai Lietuvoje

Lietuvoje einanti komunistinė spauda džiūgauti, kad šiais metais į visas mokyklas, pradėdant pradžios ir baigiant aukštosiomis, susirinks dar didesni moksleivių ir studentų būriai. Esą, moksleivių gimnazijose ir studentų aukštosiose mokyklose bus kelis kartus daugiau, negu jų buvo prieš tarybinės, taigi komunistinės santvarkos, įvedimą.

Vieną požiūriu, skaitant tokius pranešimus, ir mes negalim nesidžiaugti, tai kad Lietuvos jaunimas, visomis galimomis priemonėmis, siekia mokslo. Tegul tas mokslas ir prikimštas visokiais komunistinės santvarkos pagarbinimais, tegul jame kasdien pilama ir didelė saujka nuodų, bet šis tas dar lieka ir gero.

Ne visus tie nuodai vienodai veikia. Augant ir stebint paverptos tėvynės aplinką, iš tų nuodų išsivystys ir sąmoninga pasipriešinimo jėga. Tegul ji ir nekels viešų revoliucijų, bet lietuvių padės lietuviškumą išlaikyti, skriaudą ir teisybę tikromis svarstyklėmis pasverti, o pavergėjo užmačius giliai ir teisingiau suprasti.

Džiaugiantis, kad Lietuvos jaunimas siekia mokslo, kad mokyklų daugiau ir jos pilnesnės, mes atmetam tą komunistų įprastą agitacinę propagandą, kiekvienu atveju teigiant, kad dabar visko yra kelis kartus daugiau, taigi ir moksleivių bei studentų. O kaip kitaip gali būti, praėjus dvidešimtmečiui nuo anų Nepriklausomybės metų. Kodėl okupantas neduoda palyginimų, kokių procentu moksleivių ir studentų skaičius augo nepriklausomybės metais ir dabar auga. Kodėl nepalygina, kokių procentu tada buvo statomi mokyklų pastatai ir dabar statoma. Teisingai išvestas prieauglio procentas parodytų ne tuščią propagandą, bet realų vaizdą.

Mūsų nepriklausomybės metų mokykla, baigiant specialiomis mokyklomis ir universitetais, buvo laisva mokslo. Tuo norime pasakyti, kad ji pilnai siekė tik grynojo mokslo. O dabar, visas mokslas pakinkytas, kaip sovietuose madinga tvirtinti, komunizmo statybai. Visi turi mokytis marksizmo-leninizmo teorijoj ir praktikoje. Be kompartijos liudijimo jau negalima aukštojo mokslo siekti. Be kompartijos liudijimo negalima specializuotis, gauti užsieninės literatūros. Be kompartijos liudijimo negalima jokio atsakominesnio darbo užimti. O mokantis pradžios mokykloje, gimnazijoje ar universitete, kad tokį liudijimą vėliau gautum, kasdien turi akiai kartoti, kad tik komunistinėj santvarkoj geriausia gyventi, kad tai pati geriausioji sistema, o komunizmo skelbėjai — patys išmintingiausieji žmonijos vadai ir gelbėtojai.

Ko vertas toks mokslas — čia neapsimoka nė kalbėti. Nuo daugumos moksleivių ir studentų jis nubėga, kaip nuo geros žasies plunksnų pilamas vanduo. Bet šiais mokslo metais, atrodo, mūsų krašto pavergėjai pradėjo pavojingesnę darbą. Esą, Lietuvos vidurinioji ir aukštesnioji mokykla dar tebesanti per daug nacionalistinė. Per daug moksleiviai ir studentai dar braido po lietuvių tautos praeitį. Visa tai reikia pašalinti, užtempti ant grynojo komunizmo korpulio. Atseit, tuo nauju užsimojimu, kuriam buvo iš anksto gerai ruošiamasi, nori lietuvių moksleivių ar studentų toldinti nuo lietuviybės. Ir, žinoma, tai pilnai įeina į krašto pavergėjo interesus.

Taigi mūsų moksleivių ir studentų Lietuvoje laukia nauja nulietuvavimo našta. Ją pakelti, ir mokytojams ir moksleiviams, nebus lengva. Bet reikia pilnai tikėti, kad ištveriančiųjų netrūks, kaip ir iki šiol netrūko. B. G.

Kiekvieną savaitę Tabor Farm vasarvietėje vasarąjį vaikai ir jaunuoliai pavėžinami po laukus ant šieno vežimo, kad geriau suprastų ūkininko darbą ir džiaugsmą ir tuo pačiu turėtų nuotaikingą pramogą. V. Noreikos nuotrauka

LITUANISTINĖS LITERATŪROS POSŪKIS

D. Veličkos Lietuvių Literatūros II daliai pasirodžius (2)

J. GRABAUSKAS

viais, ir tuo tarpu šituo pasitenkina.

Vėliau, pasakodamas apie D. Lietuvos autorius ir reformacijos dūžį su katalikybe, D. Velička jau atsiremia į minėtus M. Lietuvos veikėjus. Esą ir "...D. Lietuvoje pradėjo kilti švietimas, ėmė atsirast katalikų knygų lietuvių kalba" (53 psl.). Vadinasi, neatsitiktinumas, o logiška būtinybė buvo šio atveiksmio priežastis. Tokiu būdu pasidaro labiau suprantama kad ir šitokia K. Širvydo apybraiža: "Širvydas mūsų raštijos istorijoje yra tuo žymus, kad jis parašė pirmą originalų veikalą lietuvių kalba" (59 psl.).

Šiuo sakiniu (antruoju nuosekly laipteliu) D. Velička neįveikia suintriguoją skaitytoją pasiūlyti ir pastidijuoti Širvydo "Punkytą Sakimui". Juk tai pirmas originalus lietuvių kalba veikalas! Ar ne logiška dabar jau laukti ir kitokių originalių lietuvių knygų? Kaip žinia, taip ir atsitiko, nes "...nesulaikys upės bėgimo".

Panašų pavyzdį D. Veličkos veikale knibždėti knibžda: apie ką bekalbėtų, jis visados parodo įvykio foną ir priežastį. Tokiu būdu skaitytojas sužino, kad šulco "Ezopo pasakėčios" buvo jau "...pirmoji pasaulietinio turinio knyga" (74 psl.), kad D. Poškos didžiausia reikšmė buvo ta, jog jis įvedė lietuvių kalbą į "...viesąją kultūrinę gyvenimą" (142 psl.) ir t.t. Žodžių, kartą jau išskelta kovos kibirkštėlė, toliau pati spinksi, spragsi, žybsi, ugnelė supleška ir užiančios liepsnos liežuviai ryja visą kraštą, iki išaušta pergalės rytojais. Ši laikotarpį vaizduojant, nedaug kam bėra vilties D. Veličkaiti prilygti.

EPOCHINĖ RAŠYTOJŲ PERSPEKTYVA

D. Velička nepraleidžia progos iškelti lietuvių rašytojus, juos palyginamas su svetimaisiais. Po jo aiškinimų kalbamasis rašytojas, kaip šviesi žvaigždė, suspindi skaitytojo sąmonėje, neužmirštamas, mielas ir žadinas lietuvių esant malonių pasididžiavimą. Štai D. Veličkos žodžiai apie K. Donelaičio "Metus": "Metai" buvo parašyti tada, kada mūsų literatūroje, be tikybių raštų, nieko vertingesnio nebuvo... "Metai" yra literatūros meno veikalas, pirmasis pasaulietinės poezijos kūrinys. Kaip talentingai parašytas, jis pasiilęka laiko neįveikiamas. "Metai" yra nesenančios vertės poema" (93 psl.).

Paaiškinęs, kad "Metai" yra realizmo žanro veikalas, D. Velička dėmesį pagauna, nurodydamas, kad Donelaitis yra ir pirmasis to žanro kūrėjas pasaulinėje literatūroje:

"Dėl to originalaus literatūrinio postūko Donelaitis ir pasidarė žymiausiu realizmo kryp-

ties pradininku ne tik lietuvių, bet ir Europos tautų literatūroje. Po Donelaičio tik XIX amžiuje toje kryptyje iškylagarsusis anglas Karolis Dikinsas, ...prancūzų Balzakas, ... rusų --Nikolajus Gogolis... ir kiti" (94 psl.).

Ar šie faktai nekuteną prislėgtos lietuvių širdies ir neskatina pakelti akių į žydrasias žvaigždes?

Anksčiau pastebėjęs, kad Donelaičio "Metai" laiko neįveikiami, D. Velička tai dabar pameria, primindamas, kad Donelaitis darė įtakos visiems vėlesniems rašytojams, studentams ir visai tautai ne tik kaip "...žymus poetas ir geras gimtosios kalbos mokytojas, bet ir tautinės asmenybės pavyzdys" (94 psl.).

Ar neįtūti Donelaičio, mus gėdinančio dėl usnių mūsų tarpe kerojimo ir asmeninės reklamos pamėgimo! Nenuostabu, kad po šitokio įvado skaitytojas jau ryja "Metus" kaip cukrų.

Arba vėl, kalbėdamas apie M. Valančiaus (211-217 ir 260 - 262 psl.) reikšmę Lietuvai, D. Velička sako:

"Dėl to 1850 metų data lietuvių tautos istorijoje yra nemažiau reikšminga už Žalgirio mūšio datą (1410). Su Valančiaus įžengimu į žemaičių vyskupijos sostą Lietuvai atsiverčia naujas istorijos lapas... Lietuvių tautos istorijoje Valančius atsistoja greta didžiųjų Lietuvos kunigaikščių" (261 psl.), nes jis pastojęs kelią rusiškam genocidui, apsaugojęs tautą nuo dvasilio sunaikinimo ir padėjęs pagrindus tautiniam atgimimui bei būsimai kultūrinei Lietuvos valstybei.

Jei nedaug kas iš mūsų šitaip matoja senuosius ir naujuosius tautos kultūrininkus, gali pasiteisinti nebent tuo, kad ne kiekvienas pajėgus tokio analitinio žvilgsnio, kaip D. Velička.

LIETUVIŲ TAUTOS PROMETĖJIZMAS

Kiekvieną rašytoją įterpęs jam deramoni vieton laiko ir aplinkybių pagrindu, D. Velička jau nuo Valančiaus reikšmės apibrėžimo nuosekliai rankoja ir skaitytojui pateikia faktus, aiškiai vedančius į artėjantį Tautos Nepriklausomybės pokylį. Kaip Prometėjus kovoje su Dzeusu su grąžinęs ugnį ir gyvenimo išmintį antikiniam pasauliui, taip ir mūsų tėvai (nurodo D. Velička) grąžino šviesą sukaustyta tautai, Todėl numanu, kad netrukus grandinės lėks šalin, ir lietuvių tauta išžygiuos plačianį žmonių kelin, tuo skaisnesnė, kuo daugiau kentėjusi. Autoriui būdingu nuoseklumu šita užuomina ryškina taip:

"Jei "Aušra" kaip tautinės sąmonės žadintoja, dar nedrįso kelti politinių klausimų, tai "Varpas", jos tautinių tradicijų tęsėjas, atvirai jau smerkė rusų valdžios daromas neteises bei rusinimo politiką... Tokiu būdu "Varpo" veiklos laikotarpis, kaip

natūralus lietuviškojo sąjūdžio tęsinys, yra paskutinis laikotarpis ligi nepriklausomybės paskelbimo. Jis yra visuotinio tautos atgimimo laikotarpis. Tai lietuviškasis renesansas" (414 -- 415 psl.).

Palygink tai su Rapolionio ir Kulviečio laikais! Deja, šis renesansas buvo skaudus, nes palikęs "...mūsų tautos kūne gilią žaizdą". Tačiau "...Knygnešių kova su carinės Rusijos "Dzeusu" yra ne tik pačios legendinės prigimties, bet ir tikrovinė prometėjizmo apraška lietuvių kultūros istorijoje. Per darganas, per šautuvų ugnį ir vargą nešimas žmonėms uždraustos šviesos yra tikrovėje įsikūnijęs (šių eilučių aut. pabr.) legendinio Prometėjo užsimojimas (370 psl.). "Toks veržlumas vadinas kultūrinio dinamizmu. O su juo prasiveržęs skaidrus idealizmas briliantu švyti mūsų tautos charakteryje (446 psl.).

Sakykit, kaip geriau būtų galima įprasminti šį Tautos epizodą?

3. BAIGMINĖS MINTYS

D. Velička savo darbą atliko sėkmingai ir sumaniai, įvykiai pavaizduoti sąsajai, suprantamai ir patraukliai, o tikrovėje skardėnės įvykių crescendo atspindi ir knygos puslapiuose. Veikalas skaitomas kaip romanas, nes savo žodžius autorius nuspalvino karštos Tėvynės meilės niuansais ("Ši savo darbą skiriu Lietuvos Miško Brolių atminimui" -- pratarinės žodžiai). Veikalo svetima kalba vertimas darytų lietuviams garbę. Darbui kondensuoti aptarti geriausiai tinka prof. Pr. Skardžiaus žodis:

"... (suprask: D. Velička) Surinko daug svetur trūkstantis literatūrinės medžiagos, kiek galėdamas glausčiau aprašė teikiamausiū autorius ir jų kūrybą pavaizduoja atitinkamais pavyzdžiais. Visą aprašą blaiviai ir santūriai, su didžia meile savo aprašomiems dalykams ir karvais su tam tikru įsigyvenimu. Pvz., aprašydamas Dionizo Poškos darbą reikšmę, jis neiškenčia anų laikų bajorinės baudžiavos nepalyginęs su šių laikų bolševikine baudžiava, pavertusia "Lietuvos valstietį rusišką kolchozo muziką" (Gimt. Kalba, Nr. 2, 1961).

Todėl be pagrindo, atrodo, abejoja Dr. J. Grinius Vokietijoje, kad Veličkos -- Masilionio darbas lietuviams moksleiviams galis būti neįdomus ir nesuprantamas (DRAUGO klt. priedai: "Lietuvių visuomenė ir jos literatūra", 1961.VII.29 d.). Ir šiuos žodžius rašas žino, kad lietuvių moksleiviai yra labai jautrūs mūsų tautos praeičiai, jei tik ji pateikiama jiems tinkamu būdu (irgi prometėjizmas!). D. Velička tai atliko be priekaištų ir todėl gali tapti epochiniu mūsų tremties tautinio posūdko tašku, kitiems jį pasekus.

Veličkos-Masilionio "Lietuvių Literatūros" 4 dalių veikalas ateityje greičiausiai bus žinomas ne "Lietuvių Literatūros", o trumpai "VELIČKA - MASILIONIS" vardu -- panašiai, kaip ir kiti monumentalūs, standartiniais pavirte kitų sričių darbai. Šių dviejų autorių vardai įamžins Č. A. L. Mokyklos veikalų veikalą mecenatų (p.p. Rudžių, Bendoraičių ir kt.) taurų patriotiškumą bei mūsų tremties šraiš nedilėjančioje tautos kovų registro juostoje.

"Lietuvių Literatūros" II dalį lyginant su kitomis pasirodžiusiomis dalimis, bet jų ne kiek neuvertinant, tenka pasakyti, kad D. Veličkos veikalas drąsiai pretenduoja į: "Da locum melioribus" -- užleisk vietą geresniems. Veikalas rekomenduotinas visiems tėvams, o ypačiai tiems, kurie patys turi savo vaikus namuose mokytį ar jiems pagelbėti. Be šio siaurojo tikslo veikalas bus parankus ir kiekvieno lietuvių kartkartėmis pavargstančiai dvasiai atgaivinti.

4. AUTORIAUS BIOGRAFINIAI METMENYS

Domas Velička yra baigęs Tauragės Mokytojų Seminariją, studijavo Vilniaus ir Tübingeno universitetuose. Lietuvių kalbos ir literatūros studijas baigė Tübingene (Vokietijoje) 1949 m. Lietuvoje dirbo pradinės ir vidurinės mokyklose, buvo pradinis

(Nukelta į 4 psl.)

DR. A. NASVYČIO PASTABOS DĖL DR. RAZMOS ATSAKYMO

Aš visiškai sutinku, kad dr. Razmai galėjo nepatikti mano paskelbta jo Fondo projekto kritika. Jis man prikiša, kad aš šantažuojau, kad aš netikiu tuo ką rašau, kad aš esu užsispyręs, kad mano užsispyrimas yra žinomas, todėl esu nedemokratas ir t.t.

Dėja, tokie tvirtinimai neturi nieko bendro su diskutojama tema. Tie tvirtinimai nėra pagrįsti nei faktais, nei logiškais išvadomis. Lygiai taip pat lengvai aš galėčiau tvirtinti, kad dr. Razma mane šantažuoja, kad jis užsispyręs ir yra nedemokratiškas, nes nesutinka su manimi. Aš norėčiau čia palyginti užsispyrimą

ir demokratiją. Man labai patinka prof. kun- Maliausko senai Lietuvoje padarytas pareiškimas: "Pirma sugriauk mano argumentus, tada aš tau patikėsiu." Man visai nedarė įspūdžio koks skaičius žmonių tvirtina, kad du kart du yra penki. Tai prasme tikrai nesu demokratas.

Man neaišku, kodėl dr. Razma jaudinasi dėl mano paimitų iš prof. Kuprionio straipsnio citatų. Čia tėra klausimas ar citatos yra teisingos ar ne. Jeigu citatos yra teisingos, p. Kuprionis turi būti patenkintas, kad aš populiariu juo idėjas.

Keliuose sakiniuose netiesioginiai dr. Razma man prikiša, kad aš kovojau prieš jo Fondo principus dėl asmeniškų ambicijų, ir šūlo, kad asmeninės ambicijos užleisti vietą tikroms ir kilnioms idėjoms. Aš negaliu suprasti, kur čia yra vieta mano ambicijoms. Aš turiu tam tikras idėjas, koks turi būti Geležinis Fondas ir dėl jų kovau. Nėra jokio asmeninio ryšio tarp manęs ir Bendruomeninio Fondo, kurį organizuoti aš esu dėjęs pastangas. Manau, kad didesniu

pasisekimu galėčiau grąžinti "futbolą".

Dr. Razma neturi užsigausti, kada aš padariau keletą išvadų savo atskiruose straipsniuose dėl jo veiklos motyvų, kuriuos, kaip New Yorke įsitikinau, nėra teisingos. Čia kalta dr. Razmos neprasistas veiklos būdas ir prie organizacinių problemų priejimas. Jeigu jis būtų stengijęs glaudžiau bendradarbiauti su Ekonominė Taryba, Centro Valdyba ir visais asmenimis, kurie prisidėjo prie Geležinio Fondo idėjos kėlimo, daug nesusipratimų ir klaidų būtų buvę išvengta.

Ilgos diskusijos Geležinio Fondo reikalu New Yorke daug ką išaiškino ir priimtas Fondo kompromisas aiškiai parodė, kad dr. Razma nuoširdžiai trokšta sekmingo, saugaus Geležinio Fondo anksčiau ryšiuose su Bendruomene. Pasiekus kompromisą, kuriam vienbalsiai pritarė Bendruomenės Taryba, telieka du klausimai: skubiai organizuoti Fondo veiklą ir dėti pastangas, kad organizaciniai ginčai ir klaidos nepakenktų Fondo idėjai.

A. NASVYTIS, Cleveland

LIETUVIŲ FUNDACIJOS AMERIKOJE TEISINĖ FORMA

S. LAZDINIS

Gerai apsvaustę L. Fundacijos tikslus, turime rasti jai atitinkamą teisinę formą, kurioje ji galėtų našiausiai dirbti. Mums, lietuviams svarbu, kad sunkiai sudėtą pinigą būtų galima panaudoti ten, kur bus lietuviškas reikalas, likvidacijos atveju, kapitalas nepatektų į svetimas rankas.

Didelio pasirinkimo, pagal Amerikos teisę, čia nėra. Vienintelė, bet ir labai lanksti, patogi ir garantuojanti pilną kapitalo ir jo panaudojimo laisvę, tokios apimties fondai, kaip siūlau, yra: Non Profit Corporation -- ne pelno korporacija.

Kadangi inkorporuota institucija yra teisinis asmuo, tai ji gali atlikti visus darbus, kurie teisiniams asmenims yra leidžiami, pvz., ji gali pirkti, valdyti, parduoti ar įkeisti nekilnojamojo turto, ji gali daryti visokių biznį, nešant jai pelno, tik ji negali to pelno dalinti nei savo nariams nei savo valdomų organų pareigūnams, išskyrus atlyginimą jiems už sugaistą laiką; ji gali jungtis, susilieti su kitomis korporacijomis, ji gali būti trasto patikėtinis, trustee; ji gali būti teisme šalinis, ji gali priimti testamentais užrašytus jai turtus...

Teismo sprendime šios rūšies organizaciją taip apibūdina: Non profit corporation is a corporation which is not formed for the pecuniary gain or profit of, and whose net earnings or any part thereof is not distributable to, its members, trustees, officers or other private persons... However, the fact that a corporation is organized and operated as one not for profit, does not mean that its enterprises may not be conducted for gain, profit, or net income to the corporation as a legal entity apart from its members."

Bendra mokestinė, ne pelno korporacijos taisyklė yra: ji nuo savo pajamų mokesčių nemoka, bet aukotojai nuo jai aukotų sumų, nuo pajamų mokesčių neatleidžiami.

Spaudos diskusijose apie fondą, beveik visi autoriai reiškė pageidavimą, kad jam būtų gautas "labdarybės" statusas (Charity). Dr. Razmos projekte net kelis kartus primenamas 501,c,3 Internal Revenue Code paragrafas, kuris nusako, kas gali būti nuo pajamų mokesčių atleistas.

Kadangi labdarybės pagrindu tvarkomos organizacijos yra visai kitos rūšies institucijos ir jų tvarkymas ir priežiūra eina kitais pagrindais, manau, kad čia vertėtų truputį plačiau skaičiuoti su tuo klausimu supažindinti.

Pirmiausia pats įstatymo tekstas: Int. Rev. Code 501,c,3 Corporations, and any community Chest, fund, or foundation, organized and operated exclusively religious, charitable,

scientific, testing for public safety, literary, or educational purposes, or for the prevention of cruelty to children or animals, no part of the net earnings of which insures to the benefit of any private shareholder or individual, no substantial part of the activities of which is carrying on propaganda or otherwise attempting, to influence legislation, and which does not participate in, or intervenes in (including the publishing or distributing of statements) any political campaign on behalf of any candidate for public office.

Kadangi mūsų siūlomas fondas galės įsigyti nuosavybę, kurios pelną naudos įvairiems lietuvių tikslams finansuoti, tai ir anksčiau nesuformuluotas, būtent 501,c,2 irgi žinotinas, kurio tekstas yra toks:

Corporations organized for the exclusive purpose of holding title to property, collecting income therefrom, and turning over the entire amount thereof, less expenses, to an organization which itself is exempt under this section.

Iš tų tekstų galime daryti dvi išvadas.

Pirmoji išvada: Korporacijos, norinčios gauti labdarybės statusą, turi išimtinai ta labdarybę užsiimti. Ji negali turėti, šalia labdarybės, kitų pašalinių tikslų. Vienas A. Teismo sprendimas taip sako:

Although much of the work of a corporation which has no capital stock and which applies all of its revenues to the purposes of its organization may be of a charitable nature, yet, if its purposes are also social, the corporation is not a public charity.

table corporation, but one established for the peculiar benefit of its members.

Taigi organizacija, kaip, pvz., L. Bendruomenė, kad ir daro daug labdaringos rūšies darbų, bet ji Charity statuso gauti negali, nes be tų darbų, ji dar turi įvairius visuomeninius tikslus.

Antroji išvada: organizacijos, kurios pačios labdara neužsima, o tik ją finansuoja, turi visas savo pajamas, atskaičius administracines išlaidas, atiduoti tokioms institucijoms, kurios charity statusą turi. Kitaip, joms tas statusas bus nepripažintas, o jei kartą pripažintas, bus atšauktas.

Fondo atveju, jis bus pašalpinė institucija, taigi jis turėtų visas pajamas atiduoti tokį statusą turinčioms draugijoms. Iš lietuvių organizacijų Amerikoje tik vienas BALFAS tą statusą turi.

Amerikos įstatymai reikalauja, kad labdarybė būtų vieša, t. y. visiems lygiai prieinama, nors ir galima nurodyti žmonių grupę, kuri ta labdara gali naudotis, bet toji grupė negali būti visai maža. Ir dar viena sąlyga:... when the right to admission depends on the fact of voluntary association with some particular society, then a distinction is made which concerns not the public at large... Taigi, jei fondo parama būtų sąlygojama prie Bendruomenės priklausimu, charity status būtų nepripažintas.

Dar yra viena labai stipri teorija, pagal kurią charity yra tik tai, kas palengvina valdžios ar savivaldybės darbą, kaip mokyklos, ligoninės, prieglaudos, vaikų ir gyvulių apsauga. Jei nebūtų čia privačios iniciatyvos valdžia turėtų tuos darbus pati

vykdyti, turėtų tuo tikslu piliečius apdėti mokesčiais. Iš čia ir tokių darbų nuo mokesčių atleidimas. Vienas A. Teismo sprendimas, išskaičiavęs visas charity rūšis, baigia:... or otherwise lessening the burdens of government.

Charity yra valdomos trustų. Pinigai, padovanoti tokiam trustui ir jo priimti, negali būti gražinami. Jie tampa visuomeninės (savivaldybės) nuosavybe, kuriai turi amžinai tarnauti. Ir todėl, jei charity trustas nustoja veikęs, jo turtas pereina valdžios (savivaldybės) nuosavybėn. "When such property ceases to have any other owner, by the failure of the trustees, by forfeiture for illegal application, or for any other cause, the ownership naturally falls upon the sovereign power of the state."

Išidėmėtina: illegal application... Reiškia, jeigu charity statusą turinti institucija panaudos pinigų ne charity reikalams, jai gresia jos turto konfiskavimas.

Kadangi čia reikalas eina su neišmokamais valstybės išduoti pinigais, tai mokesčių inspektoriai turi pareigą prižiūrėti, kad kokio nors skriauda valstybei neįvyktų. Taip pat ir teismai turi daug teisių ir pareigų charity trustų valdyme.

Vienintelė "gera" pusė charity statuso, kad aukotojas atleidžiamas aukotai sumai nuo pajamų mokesčio (income tax). Praktikoje tas laimėjimas neatrodo taip gražiai, kaip teorijoje.

Pirmiausia, kad tuo pasinaudojus, pildant mokestinius pareiškimus, reikia naudotis t. y. itemized deductions. Tai mažai kas daro, nes tokiu būdu sunku sudaryti daugiau negu 10 proc. visų pajamų, nes tą sumą leidžiama nubraukti automatiškai.

KITI RAŠO:

Švedus tebekankina pabaltiečių išdavimas sovietams

Daug kartų Dirvoje esame rašę apie pabaltiečių išdavimo tragediją. Ypač rūpestingai yra jai judinę mūsų ilgametis bendradarbis a. a. rašytojas Ignas Šeinius.

"Tėviškės Žiburių" Švedijos bendradarbis duoda naujausių žinių, kad švedus tas pabaltiečių išdavimas taip pat tebekankina. Štai ką jis pasakoja:

Kai iš Vak. Berlyno ėmė sklirti neramos žinios, švedų laikraščių žymiausiose vietose staiga iškilė... pabaltiečių klausimas. Ir tai tokia apimtimi, kaip retai. Keletą dienų tam buvo skirtos ir pirmųjų puslapių riebios antraštės, ir vedamieji, ir spaudos apžvalgos. O tą spaudos dėmesį pabaltiečiams sukėlė ne kas kitas kaip pats jų labiausiai nemėgiamas p. Oesten Undén, ilgametis Švedijos užs. r. min. Pasikalbėjime su "Dagens Nyheter" korespondentu savo 75 m. amžiaus sukakties proga jis atskleidė šešiolika metų nešiotą paslaptį, jog karčiausias ir nemaloniausias išgyvenimas visoje jo karjeroje buvo 167 pabaltiečių karo belaisvių išdavimas sovietams 1946 m. pradžioje.

Spauda pavadino "pirmąjį reikšmės politinę sensaciją" min. Undėno pareiškimą, kad jis pats buvo nuomonės, jog Švedija neturėjo išduoti pabaltiečius sovietams. Ir tik vyriausybės daugumai pasisakius už anksčiau sudarytos sutarties vykdymą jis nusileidęs. O tą sutartį buvo sudariusi prieš tai buvusi koalicinė vyriausybė, kurios nutarimo socialdemokratas Undén nenorėjo kritikuoti. Jis tik priminė, jog tokia buvusi bendra nuotaika Vakaruose karo pabaigoje ir kad amerikiečiai Vokietijoje panašiomis aplinkybėmis taip pat yra išdavę pabaltiečius sovietams.

Undėno pareiškimą sukėlė ypatingą susidomėjimą vien dėl to, kad iki šiol už šį Švediją negarbę užtraukusių veiksmą beveik išimtinai ir labai kietai buvo kaltinamas formaliai atsakingas užs. r. min. Premjeras Tage Erlander, tuometinis švietimo min., spaudos atstovams patvirtino, jog švedų visuomenės audringų protestų paveikta vyriausybė tada rimtai svarstė nevykdyti minėto susitarimo ir kad min. Undėn buvo tarpe tų, kurie pasisakė už

Clevelando LB apylinkių suruoštoje Lietuvių Dienoj svečiai maloniai praleido laiką gamtoje. Nuotraukoje būrelis jaunimo lenktyniauja, kas greičiau pripūs balionėlį.

J. Garlos nuotrauka

Dar viena svarbi pastaba. Organizacija, kuri nori gauti charity statusą, ji jo negauna tuo įsikorporavus pas valstijos sekretorių. Ji turi laukti gana ilgai, kol mokesčių inspektoriai įsitikina, kad organizacija tikrai vykdo savo užregistruotus tikslus ir pinigai nenaudojami įstatyme numatytiems priešingiems tikslams.

Iš tos trumpos apžvalgos matyti, kad labdarybės arba charity status netinka mano siūlomai Lietuvių Fundacijai Amerikoje. Ne lietuvių ją valdyti, bet mokesčių inspektoriai. Mūsų tikslas nėra pagelbėti valdžiai, bet sau patiems, nevaržomai, laisvai, ten kur lietuviškas reikalas diktuos.

Kitame numeryje pabaiga: Lietuvių Fundacija Amerikoje ir L. Bendruomenė.

sugrąžinti visus Švedijos atbėgusius pabaltiečius. Tas reikalavimas buvęs atmetas, išskyrus karius vokiečių uniformose. Pastarųjų išdavimas tarptautinės teisės atžvilgiu atrodo neišvengiamas. Tik dar vėliau paaiškėjo, jog išduotiesiems grėsė pavojus, kad rusai juos laikys krašto išdavikais ir kaip tik dėl tokio pavojaus pabaltiečiai galėjo prašyti polit. globos teisės. Naujai susidariusios socialdem. vyriausybės premjeras P. A. Hansson manė, jog padarytas prieš tai susitarimas turėtų būti vykdomas. Tik mažuma, kuriai priklausė ir min. Undėnas, buvo tam priešinga. Klausimas buvo svarstomas pakartotinai kabineto posėdžiuose 1945 m. rudenį. Galutinai nulėmė užs. r. ministerijos posėdis metų gale. Tik vienas konservatorių partijos atstovas dr. Ivar Anderson pasisakė prieš išdavimą.

Tuoju sušaukta nepaprastai vyriausybės posėdyje min. Undėn toliau laikėsi ankstesnės nuomonės tačiau dauguma, pasiremdama užs. r. min-jos ekspertų sprendimu nutarė išdavimą vykdyti. Daugumos nutarimui min. Undėn nusilenkė. Bet kodėlgi jis tylėjo virš 15 metų? Kodėlgi kiti jo kolegų tylėjo ir leido suversti jam didžiausią kaltę? Kodėlgi niekas apie tai anksčiau nepaaiškino? Tokie yra "Svenska Dagbladet" klausimai. Anot laikraščio min. Undėn buvo pakankamai ilgai lojalis, todėl žmogiška, kad savo 75 m. amžiaus sukakties proga norėjo suiteikti sau dovaną, sulaužydamas tylą pabaltiečių klausimu.

Panašiai mano ir socialdem. vakarinis laikraštis "Aftonbladet" Po daugelio metų slėgusio jausmo dėl jam tekusios atsakomybės, kuri jam moraliskai nepriklausė, min. Undėn jautė reikalingą pareikšti, kad jis buvęs priešingas išdavimui. Tada, aišku, jo neatpalaiduoja nuo formalios atsakomybės, kurios jis būtų išvengęs atsistatydinęs.

Tik verta priminti "Arbetet" išvadą, kad nė viena švedų demokratine partija negali pasididžiuoti savo laikysena šiuo klausimu. "Vienas vienintelis konservatorius susilaikė užs. r. ministerijoj ir trys socialdem. ministerijoj taryboj. Tai buvo visas!"

Nors anas pabaltiečių išdavimas yra nenuplaunama gėdos dėmė naujausioje Švedijos istorijoje, tačiau mūsų negali nejaudinti ir tai, kad dėl to šio krašto viešojo sąžinės tebesigraujia ir gėdijasi. Dabar gal jau ir min. Undėno vardą mes netaip rūšiai minėsime, kai jis, savo ilgą valstybininko karjerą baigdamas, karčiai išpažino savo didžiausią politinę nuodėmę, už kurią jis tik formaliai atsakingas. Tik žiūrėti jo prisipažinimo dėka pabaltiečių tragedija gal giliau nei Berlyno tragedija iš naujo pažadino švedų visuomenės sąsąmonę.

Teisingumas reikalauja priminti ir tai, kad 1940 m. min. Undėnas, tada dar būdamas parlamento nariu ir nepriklausydamas vyriausybei, labai aiškiai yra pasmerkęs Sov. Sąjungos įsibrovimą Pabaltijin.

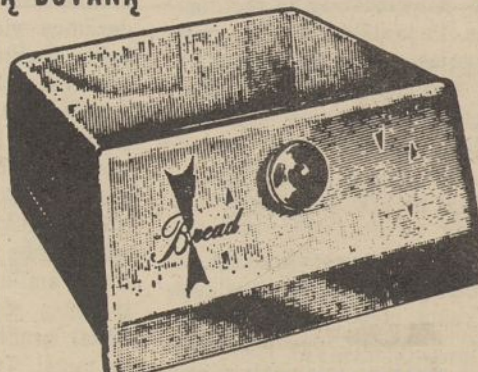
Stockholmo politiniuose slugsniuose kalbama, kad min. Undėn netrukus ketina atsistatydinti iš pareigų, kurias jis eina be pertraukos nuo 1945 m. Kaikas spėja, jog tai turi įvykti dar šį rudenį, jei to nesukliudys kokie nepaprasti tarptautiniai įvykiai.

PETKUS
LAIDOJIMO ISTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6
CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9
TRYŠ MODERNIOS KOPLYČIOS

dovanos ★
★ **taupytojams** ★

PADEJUS \$500.00 AR DAUGIAU
DUODAME ŠIĄ DOVANĄ

KAS DU MEN.
DUODAMOS
VIS NAUJOS
DOVANOS.

5 1/4%

mokame už
ilgalikes
taupomas!

DARBO VALANDOS:

plrm. 9 iki 5 v. v.
antr. 9 iki 5 v. v.
trečiad. — uždaryta
ketv. 9 iki 5 v. v.
penkt. 9 iki 5 v. v.
šešt. 9 iki 1 v. p. p.

JOSEPH F. GRIBAUŠKAS, vadovas

ST. ANTHONY SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION

1447 S. 49th COURT, CICERO 50, ILL. / BI 2-1397, TO 3-8131

LITUANISTINĖS...

(Atkelta iš 3 psl.)

mokyklų vyr. inspektoriumi. Šiuo metu Chicagos Aukštesniojoje Lituanistikos mokykloje ir Pedagoginiame Lituanistikos Institute dėsto lietuvių kalbą ir literatūrą. Daugiausiai jo pastangomis Č. A. L. mokykla išleido du mokinių darbų metraščius (tėvų komitetams paremti), o P. L. I. studentai ruošia viešus literatūrinius seminarus. Jis yra ir kitokios kultūrinės veiklos dalyvis (Jaunimo Teatras, Č. A. L. M. steigimas ir t. t.).

Šie pavyzdžiai rodo, kad lietuvių moksleiviai ir studentai vertina, supranta ir myli kūrybinę lietuvišką veiklą, sukuria autorius vardas jau neatsiriama ir neginčijamai susijęs.

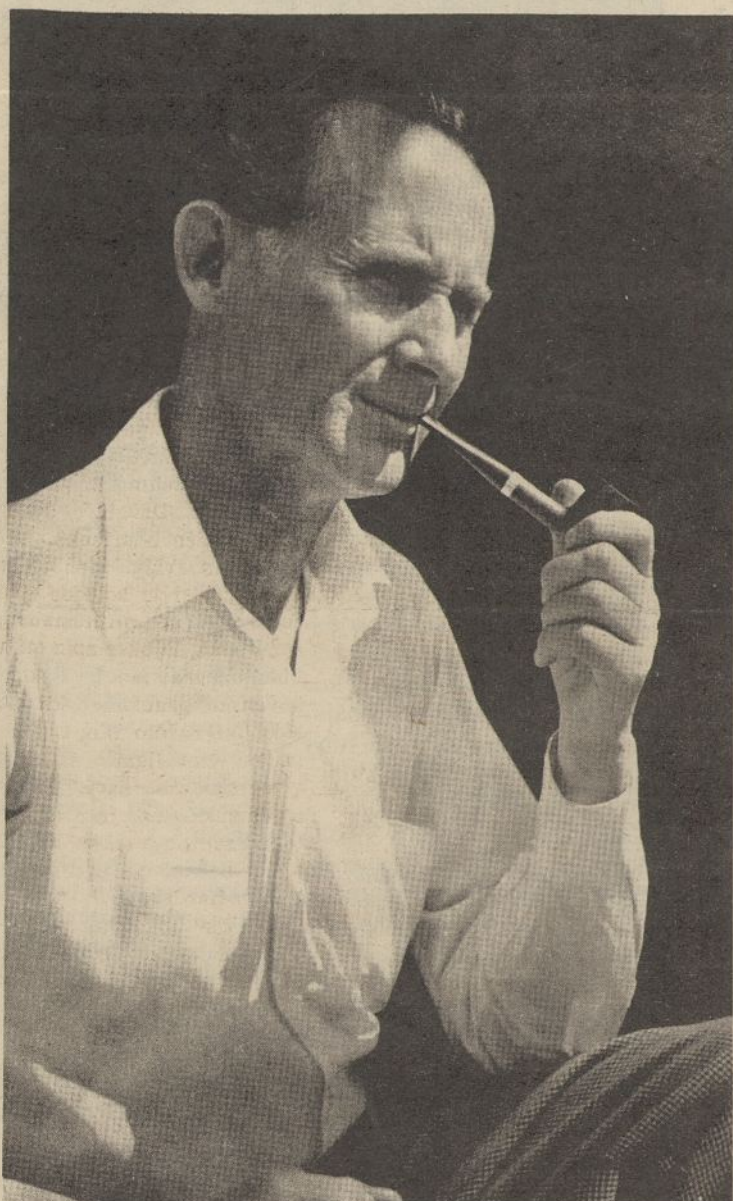
Domas Velička, LIETUVIŲ LITERATŪRA. II dalis: Tikybinės ir šviečiamosios literatūros laikotarpis. Trumpas lietuvių literatūros istorijos kursas su chrestomatija ir literatūros teorijos pagrindais aukštesniosios lituanistikos mokyklos šeštajai klasei, Chicagos Aukštesniojo Lituanistikos Mokykla, 5620 So. Claremont Ave., Chicago 36, Illinois, 1961, 621 psl. Tiražas -- 1000 egz. Kaina nepažymėta.

Visi maloniai kviečiami
dalyvauti
DIRVOS 46-tame
metiniame

Bostono Lietuvių Mišrus Choras

SPAUDOS BALIUJE-KONGERTE

Kompozitorius Julius Gaidelis

Rugsėjo 23 d., šeštadienį,
SLOVENIAN AUDITORIUM — 6417 St. Clair Ave., Clevelande

Meningę programą atlieka muziko **JULIAUS GAIDELIO**
vedamas **MIŠRUS CHORAS, MOTERŲ TRIO** ir
solistė **STASĖ DAUGĖLIENĖ**, atvykstą iš Bostono

Bostono Moterų Trijo: Irena Mickūnienė, Irena Žukauskienė ir Stasė Daugėlienė

Po koncerto balius, Dirvos remėjams dovanų paskirstymas ir šokiai. Gros Neo Lithuania orkestras.
Didžiojo salėje šokių metu bus pastatyti papildomi stalai. Bilietai po \$3.00, 2.50, 2.00 ir 1.50. Moksleiviams po \$1.00. Nusipirkit ar užsisakykit
iš anksto Dirvos redakcijoje. Pradžią 6:30 val. vak.

CLEVELANDE ir apylinkėse

• Lietuvių-latvių studentų rengiamas Initium Semestri įvyks Repa Hall — 12175 Cornell Rd. (Western Reserve rajone). rugsėjo 16 d. — šeštadienį. Pradžią 7:30 val. vak. Įėjimas \$1.50

studentui. Visi kviečiami dalyvauti su korporacijų spalvomis. Programoj vaisės ir šokiai. Gros Neo-Lithuania orkestras.

• Prof. Dr. Juozas Eretas, sveičias iš Sveicarijos, rugsėjo 30 ir spalio 1 dienomis lankysis Clevelando lietuvių kolonijoje.

Svečiui pagerbti rugsėjo 30 d. (šeštadienį) rengiamas banketas-vakariuonė. Sekmadienį, spalio 1 d.

įvyks Prof. K. Pakšto mirties metinių minėjimas-akademija, kurioje pagrindinę kalbą pasakys prof. J. Eretas.

Prof. J. Eretas yra Ateities Klubu svečias.

• Dirvos spaudos baliaus-koncerto rėmėjais įsijungė adv. Julius Smetona, Steponas Nasvytis.

* Daugiau metus sirgęs, Clevelande mirė rugsėjo 9 d.

palaidotas ROKAS DABRIKAS. Liudėsio prispausti liko žmona Birutė ir ištejęsi dukterė Mirga Kižienė.

Daugiau prieš metus laiko R. Dabrikas vykdamas į darbą, neatsargaus pravažiuojančio auto vairuotojo buvo labai sunkiai sužeistas ir po kelių sunkių operacijų jau neįstengė pagyti. Jis dirbo Clevelando New York Central dirbtuvėse.

**Kas Dirvos neskaito
— daug nustoja!**

Parengimu kalendorius

RUGSĖJO 17 D. pianisto Antano Smetonos fortepijono koncertas Music School Settlement salėje.

RUGSĖJO 23 D., Slovenian Auditorium, Dirvos 46 metų koncertas - balius.

RUGSĖJO 30 D. prof. J. Eretui pagerbti banketas - vakariuonė.

LAPKRIČIO 4 D. SLA 14 Kuopos gyvavimo 60 metų sukaktuvių minėjimas

SPALIO 7 D. Jonės Kvietytės išraiškos šokio koncertas, Rengia Dainavos stovyklos globos komitetas.

Paraginkit savo pažįstamus užsiprenumeruoti DIRVĄ.

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763

936 East 185 St.
KE 1-7770

EAST CLEVELAND — 13515 EUCLID AT SUPERIOR AVE.

SAVINGS
EARN

OPEN EVERY SATURDAY UNTIL 2:30

4%

SUPERIOR
SAVINGS

ACCOUNTS
INSURED TO
\$10,000

UTILITY BILL PAYMENTS
MONEY ORDER CHECKS,
TRAVELERS CHEQUES

IN TOWN OFFICE — 6712 SUPERIOR AT EAST 68 ST.

VANDENTEKIS IR ŠILDYMAS ĮVEDIMAS IR PATAISYMAS

Vandeniui ir pečiai šildymas, vonios kambarių įrengimas. Pristatymas į jūsų namus ar pilnas įrengimas.

Nelaimėi atsitikus skubus pataisymas. Nemokamas numatomų darbų įkainavimas.

Mes esame pertvarkę šildymą Dirvoje, atlikę nemažai patarnavimų lietuviams ir mūsų darbu visi patenkinti.

W. F. HANN & SONS CO.

15533 EUCLID AVE.

MU 1-4200

KAS IR KUR?

• Nuo a. a. Dr. Jono Paplėno mirties rugsėjo 12 d. sueina vieneri metai. Ant jo kapo velionies našlė Bronė Paplėnienė pastatė paminklą, kuris rugsėjo 17 d. bus pašventintas. Tą dieną, 11 val. Tėvų Jėzuitų koplyčioje bus atlaikytos gedulingos pamaldos.

• Dr. Aldona Šlepetytė, vasarą praleidusi Paryžiuje gilindama mokslo žinias, šiomis dienomis grįžta į New Yorką, kur Columbijos Universitete ji lektoriauja.

• Lietuvių Moterų Atstovybės posėdis įvyko rugpiučio 28 d., pirm. L. Bieliukienės bute, Richmond Hill, N. Y. Pirm. L. Bieliukienė padarė platų pranešimą apie nesenai įvykusį tarptautinės moterų organizacijos GFWC suvažiavimą Miami, Fla.,

kur ji su O. Karašiene ir J. Pakštie ne atstovavo lietuves ir pabaltietes moteris.

LMA sekretorė V. Čečėtienė supažindino valdybos nares, kiek ir kokių raštų buvo išsiusta paskutiniu laiku įvairiomis progomis amerikiečių įstaigoms sąryšy su Lietuvos klausimu.

• Dr. Petras Neniškis, jau dvylika metų dirbęs tekstilės fabrike Karam, Venezueloje, dviems mėnesiams siunčiamas į JAV, Italiją, Vokietiją ir Šveicariją susipažinti su naujausiomis medžiagų štapavimo mašinomis.

• Inž. R. Šiaudikis dirbęs Moron — Petroquimica institute, Venezueloje, parąšė knygą apie automatinę kontrolę pramonėje, kurią išleido Instituto Venezolano Petroquimica. Knyga 251 psl.

J. PAUKŠTIENE

Prie upelio

DAIL. J. PAUKŠTIENĖS DAILĖS DARBŲ PARODA BOSTONE

Rugsėjo 17 d. Tautinės Sąjungos Namuose — 484 E. 4th St., South Boston, 2 v. p. p. bus atidaryta dailininkės Jadvygos Dobkevičiūtės-Paukštienės dailės paroda, kurią rengia Bostono Lietuvių Moterų Klubas. Dail. J. Paukštienė Bostone pasirodo su savo kūriniiais pirmą kartą ir todėl bostoniškiai su nekantrumu laukia tos parodos atidarymo. Iš viso yra numatyta išstatyti 58 kūrinių. Parodos atidarymo metu dail. V. Vizgirda supažindins su dailininkės kūryba.

Dail. J. Paukštienė 1938 m. baigė Kauno Meno Mokyklą (dail. P. Kalpoko tapybos klase). Paskui studijavo Paryžiuje Academie de Beaux Arts. 1937 m. Paryžiaus pasaulinėje parodoje laimėjo aukso medalį už kilimo projektą. Lietuvoje dalyvaudavo kasmetinėse meno parodose, taip pat tremtinių parodose Vokietijoje ir JAV — New Yorke, Chicagoje, kur 1954 m. su ruošė individualinę savo kūrinių parodą. Vokietijoje dėstė piešimą Biberacho liet. gimnazijoje, o apsigyvenusi Chicagoje — dėsto tautodoile Chicago's Aukšt. Lituanistinėj Mokykloj.

J. PAUKŠTIENE

Sūnaus portretas

Du tomai enciklopedinio lobio

Jeigu ir ne Bostone gyvenčiau, vis tiek vidaus balsas šauktų, kad reikia Dirvos skaitytojus informuoti apie Lietuvių Enciklopedijos kiekvieną naujai pasirodantį tomą. Keletą metų pareigą stengiausi atlikti tvarkingai ir sąžiningai. Tačiau praėjusį pavasarį tiek susikrovė darbų, jog nebuvau laiko Enciklopedijos lapų su atsidėjimu pasklaidyti. Nuo to laiko, kai rašiau apie Liet. Enciklopedijos XXI tomą — apie Odą ir Pareigą (deja, ir iki šiol daug kas iš mano brolių neapčiuopė savo odos ir nepajuto pareigos) — šio laikraščio lapuose tą didį leidinį buvo apglėbusi tyla. Tuo tarpu, per tą prabėgusį pusmetį, prenumeratorių lentynose ir viešumoje pasirodė Liet. Enciklopedijos XXII ir XXIII tomas. Štai, ir ant mano stalo jau guli du tomai enciklopedinio lobio.

XXII tomą redagavo Dr. J. G i r n i u s. Redaktoriui ir bendradarbiams teko gerokai padirbėti, kad sudarytų 544 puslapių: solidaus ir vertingo turinio. Tomas prasideda Pareiškimu ir baigiasi prancūzų politiku Pinay.

Mūsų enciklopedija, jeigu mes turėtumėm gyvesnį ir jautresnį tautinės ambicijos jausmą, šiandien, jau žengdama į paskutinį veiksmą, galėtų klestėti ir turėti tiek išteklį, jog kiekvieno tomo turinys ir išoriniai drabužiai svirtų, kaip aukso plyta. Deja, tautinės ambicijos turi tik menka dalis mūsų vadinamos kultūringos visuomenės, tad leidėjo J. Kapočiaus galva dėl L. E. rytojaus ir šiandien nenustojo skaudėjusi. Ir tai yra toks liūdnas faktas, kad net nesmagu apie jį kalbėti. Kalbi žmogus tik todėl, kad negali tylėti, nors gerai žinai, kad akmenis nesugraudinsi...

Antra vertus, kai tas L. E. leidimo sąlygas iš arti matai ir pažįsti, negali nesidžiaugti J. Kapočiaus išterme, o taip pat didžia išterme jos redaktorių ir bendradarbių. Juk L. E. tomuose rašo ne vienas žmogus, bet keli šimtai. Ar tie keli šimtai gauna tokius didelius honorarus, kad galėtų iš to darbo nors porą savaičių per mėnesį gyventi? Anaip tol ne! Daugumai tų bendradarbių rašymas Enciklopedijai, tai tik tautinės pareigos darbas. Ir kantriai dirba jie jau keleri metai! Iš tikro, argi sunku doram lietuviui suprasti, kad jo laiku apmokama prenumerata taip pat yra didelis to darbo rams-

tis? Aš neatsakysiu į tą klausimą, tegu apie tai nors kiek nuoširdžiau pagalvoja kai kurie L. E. prenumeratoriai ir ypač ne prenumeratoriai...

Tokio nuogo paveikslas akivaizdžiai savaip atrodo ir nauji Liet. Enciklopedijos tomai. Man tai jie skamba, kaip titaniškų pastangų, milžiniškos valios ir talkos giesmė. Skeptikas (o tokiais esam ypač turtingi), pasidabinęs ironijos pilnu šypsniu, gali tarti, kad aš svajaudaisi nerealiais vaizdais. Tačiau tai bus tik skeptiko bėgimas nuo savo gėdos, nes dabar jau nesunku spėti: praeis dar pora metų, ir L. E. paskutinis puslapis bus atspausdintas. Ir to darbo pabaigtuvėse neiliks nieko kito sakyti, o tik štai ką: Lietuvių Enciklopedija, tai tik 3-4000 susipratusių lietuvių milžiniškos valios ir talkos giesmė! Esu tikras, kultūros istorikas netruks paklausti: kai L. E. buvo leidžiama, kur buvo dingę tos dešimtys, tie šimtai tūkstančių seserų ir brolių, kurie tuo metu pasiturinčiai gyveno turtingoj Amerikos šaly? Man graudu, kad jie visi bus nurašyti į pelenus, kurie netinka ir laukams patrešti...

Negalėdamas nesidžiaugti Dr. J. Girmiaus ir jo bendradarbių rūpestingai ir kruopščiai atliktu darbu, aš bandysiu greitai perbėgti L. E. XXII tomą. Štai, jau 13 pusl. randu Prancūzijos sostinę Paryžių. Kas nesiidomi tuo garsiu miestu ir nenori jo pamatyti? Straipsny (rašė A. Bendorius ir S. Bačkis) rasi visas pagrindines žinias apie Paryžių — plotą, gyventojų skaičių, pramonę, susisiekimą, bendrą vaizdą, miesto įžomybes, mokslo ir meno institucijas, miesto istoriją ir... Paryžiaus lietuvių. Straipsnis papuoštas keletu gerai parinktų iliustracijų.

Toliau dėmesį patraukia straipsniai apie parlamentą, partizanus Lietuvoje, pasaką, pasamone, pasaulėžiūrą, pasaulinius karus, pastoralinę teologiją, Pasvalio taidą, pašta, patarlę, patriotizmą, pavasarininkus, paveldejmą, Pažaislį, pedagogiką, peniciliną, Perkūną, Persiją, Peru, Petrarčą, Petrus (šventuosius, valdovus ir kt.), Pilėnas, piliakalnį, Pilypus (šventieji ir valdovai), pilį ir kt.

Tai svarbesni XXII tomo straipsniai, parašyti specialistų, bet čia tik maža dalis jų išvardinta. Dar tame tome randi gausų kiekį platesnio pobūdžio biografijų (Parnell, Pascal, Pasternak, Pašaikauskis, Patkul, Pečkauskaitė, Pestolozzi, Petkevičaitė, Petkevičius, Petkūnas Petrauskai Kipras ir Mikas, Picasso, Pietaris, Pilsudskiai ir kt. Trumpesnių biografijų šiame tome ypač gausu. Nemažai straipsnių iš medicinos, gamtos, teisės, chemijos ir kt. mokslų. Aptartas ne vienu atveju liet. kalba pirmą kartą, apstas įvairių terminų. Tomas skoningai iliustruotas ir švariai J. Kapočiaus ofsetu atspausdintas.

Lietuvių Enciklopedijos XXIII tomą ligi Pi redagavo Dr. J. Girmiaus, o nuo Pl (77 psl.) ligi Prezidento, kuriuo tomas baigiasi, Dr. J. Puzinas. Ir ši tomą sudaro 544 puslapiai. Kas L. E. savo rankose dar neturėjo, gal tam būtų įdomu sužinoti, kasgi tiek daug puslapių, atspausdintų smulkiom raidėm, galėjo prirašyti. Jeigu tokis klausimas viešumoje kiltų, jis

VAIKO GRAŽIAUSIOS NUOTRAUKOS KONKURSAI

KONKURSINE NUOTRAUKA Nr. 43, Rūta Dovydaitytė, 5 met. amž., iš Los Angeles, Calif. Nuotrauka L. Briedžio.

tikrai galėtų sukelti gardaus juoko. Gaila, Dirvoj į jį galima tik trumpai atsakyti: L. E. XXIII tomo autoriai yra žinomi mūsų mokslo ir meno žmonės. Jų šeima šiame tome pakankamai įspūdinga — apie 150. Tegu jie man atleidžia, kad pavardžių neminiu, nes tam sąrašui paskelbti neužtektų laikraščio poros ilgų skilčių. Pagaliau pati Enciklopedija nepamiršta savo bendradarbių pora puslapių pagerbti, tad, mielas skaitytojau, kuris dar nesi su jais pažįstamas, norėdamas, gali juos rasti ir su jais per jų darbus susipažinti.

L. E. XXIII tomo svarbesniųjų straipsnių sąrašą sudaro daugiau negu šimtas atskirų mokslo ir meno dalykų. Man dar sykį buvo įdomu paskaityti apie Pindorą, Pinską, pirkli, Pitagorą, Pitėją, Pittą, Platerius, Platoną, Plinijų, Plungę, Plutarchą, Počobutą, Podolę, Poelocką, Pompėją, Poną, Ponų Tarybą, ilgą studiją apie popierius, portretą, Portugaliją, Pošką, Potockius, Prachą, pramonę, pramoninę revoliuciją, prancėiskus, Prancūziją, pravarde... ak, argi viską gali išvardinti?

Paminėjau tik dalelę L. E. XXIII tomo svarbesniųjų straipsnių, o kiek jame tu "nesvarbių"? Patikėkit man, per daug laiko tektų gaišti jų suskaitymui. Aš, kai turiu laisvą vakarą, mėgstu su Liet. Enciklopedija padraugauti. Joje yra tokių dalykų, kurių niekad neišmoksi, bet bendrą supratimą apie juos įsigysi. Gausu ir tokių rašinių, kurie padeda žinias atnaujinti ar patikslinti. Sakiau, jeigu mes būtumėm paslankesni savo pareigoj ir jautresni savo tautinėj ambicijoj, tai mūsų Enciklopedija galėtų būti dar geresnė ir gražesnė.

St. S.

PAIEŠKOMI

1. Vytautas Fedosovas, gimęs Kaune.
2. Vaclovas Sviderskas, gyvenęs Californijoje.
Ieškamuosius prašo atsiiepti: V. Bacevičius, 6907 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio.

'LIETUVIAI LAISVĖS PIGIAI NEATIDUODA'

Cleveland Press komentatorius Al Ostrow rugsėjo 7 d. numeryje ilgesniu straipsniu pristatė visuomenei dr. Algirdo Nasvyčio parašytą knygą apie Barboros Armonienės pergyvenimus komunistinėje vergijoje.

Al Ostrow išryškina du būdingus momentus. Jis pabrėžia, kad jį labiausiai jaudinusi ta Armonienės atsiminimų vieta, kuri paskatiniusi ir Nasvytį rašyti knygą. Lietuvos partizanai kartą Armonienei pasakė:

"Mes žinome, kad mirsime. Bet būsime įrodę pasauliui, kad lietuviai savo laisvės pigiai neatiduoda."

Toliau Cleveland Press komentatorius prisimena įvykį sovietų ambasadoje Washington, kur jis užklausė aukštą sovietų pareigūną, kodėl jie neišleidžia Armonienės. Komunistų valdininko atsakymas buvo toks:

"Jeigu mes leistumėm išvykti kiekvienam, kuris nori, tai Lietuvoj neliktų nė vieno žmogaus."

* JAV senatorius THOMAS J. DODD formaliai pareikalavo, kad būtų pradėta senato tyrimai apie Amerikos Informacijos Agentūrą, kurios žinioje veikia Amerikos Balsas, ir iš ten paleisti vadinamieji "Rusijos klausimų ekspertai", kurie savo "minkštu-mu komunizmu" daugiau tarnauja Maskvai, negu Jungtinėms Valstybėms.

* BRAZILIJOS kongresas patvirtino socialdemokrato Tancredio Netes vadovaujamąjį koalicionę vyriausybę, ir prisakindantis prezidentas Joao Goulart galėjo pradėti eiti tituliarines valstybės šefo pareigas. Tuo baigta beveik tris savaites trukusi krizė, grąsinusi pilietiniu karu. Naujasis premjeras pasiskelbė, kad Brazilijos užsienių politika būsianti "pradėta iš naujo tradiciniu keliu". Tai reikštų, kad jis nori pagerinti santykius su Washingtonu ir atspalaiduoti nuo ryšių su komunistais, nors tikima, kad su raudonaisiais kraštais palaikys prekybinius ryšius, reikalingus kavos pertekliui realizuoti.

Esama ženklų, kad Gvatemalos prezidentas Ydigoras Fuentes leis Gvatemaloje įsikurti egzilinei Kubos vyriausybei, kuriai greičiausiai vadovausiąs buvęs Kubos prezidentas Dr. Carlos Prio Socarras. Egziline vyriausybė būsianti suformuota iš Gvatemaloje veikiančių kubiečių egzilių.

Iš Miamio kubiečių sluoksnių gauta informacijų, kad pasiteiravimai Gvatemaloje apie egzilinės vyriausybės įsikūrimą buvę sėkmingi.